УДК [796.015.865.24:796.071.2]159.9

ISSN (Ukrainian ed. Print) 1991-0177
ISSN (Ukrainian ed. Online) 1999-818X
2019, № 6(74), с.10-15
DOI:10.15391/snsv.2019-6.002

Гендерна ідентифікація спортсменів різної кваліфікації відносно класифікаційних груп видів спорту

Олена Тарасевич
Олег Камаєв
Дар'я Окунь

Харківська державна академія фізичної культури, Харків, Україна

Мета: *визначити гендерні типи спортсменів різної кваліфікації з урахуванням статі в залежності від класифікаційних груп видів спорту.*

Матеріал і методи: *у дослідженні приймали участь 859 студентів і студенток віком 17–28 років, які навчаються у Харківській державній академії фізичної культури, Національному університеті фізичного виховання і спорту України і Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, що займаються олімпійськими і неолімпійськими видами спорту і мають різну спортивну кваліфікацію. З них 428 спортсменок і 431 спортсмен. Використані такі методи дослідження, як: аналіз та узагальнення літературних джерел і інтернет-ресурсів з досліджуваної проблеми; анкетування; опитування; психологічні методи: методика С. Бем "Маскулінність / фемінінність"; методи математичної статистики.*

Результати: *виявлено відсоткове співвідношення маскулінних, фемінінних і андрогінних типів особистості серед 859 досліджуваних, які спеціалізуються у спортивних іграх і єдиноборствах, у циклічних, швидкісно-силових і складнокоординаційних видах спорту. З маскулінним типом особистості виявлено 238 юнаків, що складає 55% від загальної кількості спортсменів і 238 дівчат (56% від їх загальної кількості). Спортсменів андрогінного типу виявлено 193 особи (45%), а спортсменок – 190 – це 44%. Особистостей фемінінного типу ні серед юнаків, ні серед дівчат виявлено не було. Також виявлено відсоткове співвідношення маскулінних і андрогінних спортсменів і спортсменок у різних класифікаційних групах видів спорту і спортивних дисциплін відносно їх біологічної статі та спортивної кваліфікації.*

Висновки: *відносно такого поняття, як "гендер", чоловіки і жінки відносяться до однієї з трьох соціокультурних статей: маскулінної, фемінінної або андрогенної. Уявлення про мужність (маскулінність) і жіночість (фемінінність) пов'язані не с біологічною статтю людини, а саме з типом культури, до якої вона належить. Спорт, як інститут соціалізації, активно сприяє формуванню гендерних якостей особистості. У результаті дослідження доведено, що співвідношення гендерних типів особистості і у чоловіків, і у жінок змінюється залежно від виду спортивної діяльності, якою вони займаються. Висока кваліфікація спортсменів і спортсменок сприяє формуванню у них маскулінності.*

Ключові слова: *гендер, чоловіки, жінки, маскулінність, фемінінність, андрогінність, гендерна ідентичність.*

Вступ

Під поняттям "гендер", яке ввів у науку американський психоаналітик Роберт Столлер у 1958 році, розуміють соціальну стать, що визначає поведінку людини в суспільстві і те, як ця поведінка сприймається [7; 8; 14]. Пропозиція Р. Столлера про розведення біологічної і культурної складової у вивченні питань, пов'язаних зі статтю, і дало поштовх формуванню особливого напрямку в сучасному гуманітарному знанні – гендерним дослідженням, які активно почали проводитися з 60–70-х років XX сторіччя.

Поняття маскулінності і фемінінності виявляють нормативні уявлення і установки, якими повинні бути, і отже, чим повинні займатися чоловіки і жінки у даному суспільстві і в даний час. Маскулінність і фемінінність є соціальними, а не біологічними категоріями. Вони визначають нашу гендерну ідентичність і безпосередньо пов'язані з нашими уявленнями про себе та інших. Гендерна ідентичність – це усвідомлення своєї належності до певної статі та готовність дотримуватися відповідних суспільних гендерних норм [9; 10].

Уявлення про мужність (маскулінність) і жіночість (фемінінність) пов'язані не лише з біологічною статтю людини, а також і з соціально-психологічною статтю особистості. Розуміння схожості і відмінності біологічної і соціально-психологічної статі допомагає визначитися людині у житті, у професійній діяльності, тому числі і у спортивній діяльності [1; 2].

Проблема формування маскулінності або фемінінності викликає досить багато суперечок і розходжень у поглядах, зокрема, у питанні про те – чи є ці компоненти особистості уродженими чи тими, що були придбані у ході розвитку особистості.

Питаннями статевих відмінностей займалися такі автори, як E. E. Maccoby, C. N. Jacklin (1974), S. L. Bem (1979; 1983; 1993; 2004), K. Deaux, B. Major (1987), D. A. Gentile (1993), R. K. Under, M. Crawford (1993), A. Feingoid (1994), J. Homsby (1995), І. С. Клецина (1998; 2003; 2009), Ш. Бьорн (2001), Н. Г. Цикунова (2003), І. І. Таран (2004), Т. В. Бендас (2006), Є. П. Іль'їн (2003; 2010), О. Вейнингер (2012), Д. Б. Вершиніна (2017), А. В. Воронова (2014, 2015, 2018), Н. А. Скоморохова (2018) та інші. Але в більшості їх роботи стосувалися гендерної психології.

Діяльність, якою займається той чи інший індивідуум, її характер не може не впливати на змінювання структури особистості. Спорт є однією з високоспецифічних сфер діяльності людини, і, як інститут соціалізації, активно сприяє формуванню гендерних якостей особистості [11; 12].

Кожна людина, незважаючи на біологічну стать, має в собі поєднання як мужності (маскулінності), так і жіночості (фемінінності). Сукупність цих складових формує низку перехідних форм з перевагою або маскулінності, або фе-

мінінності. У достатньо великій кількості випадків спостерігається однаковий внесок обох починань у загальну сутність людини. Поєднання маскулінних і фемінінних ознак поведінки, тобто явище, при якому людина проявляє одночасно і чоловічі і жіночі якості, формує андрогінний тип особистості. Маскулінність, фемінінність і андрогінність – це не біологічні, а соціальні категорії, які відображають стереотипні уявлення про особистісні характеристики, зовнішність, поведінку, інтереси, міжособистісні відношення чоловіків і жінок та їх професійні заняття [3; 8].

Гендерні ролі завжди пов'язані зі специфікою нормативної системи, яка визнана в тому чи іншому соціокультурному середовищі, яку особистість засвоює і проецирує на свою поведінку [4; 6]. Але наскільки глибинні, поворотні чи ні ці зміни особистості, яка різниця в цьому питанні між чоловіками і жінками, що спонукає їх займатися певними видами спортивної діяльності, як і в якій мірі впливає це на змінення структури особистості? Ці питання, а також питання співвідношення біологічної і соціально-психологічної статі особливо гостро стоять в останні часи у зв'язку з поширенням видів спорту і спортивних дисциплін, якими почали займатися жінки. У теперішній час дівчата змагаються у тих видах спорту, які до недавнього часу вважалися традиційно чоловічими. У них спортсменки виявляють нетипові у межах соціуму, а часто і з біологічної точки зору, особливості поведінки [5; 15].

У даний час більшість наукових досліджень таких авторів, як Н. Г. Цикунова (2003), О. Л. Ворожбитова (2007), Т. В. Артамонова; Т. А. Шевченко (2009), Ш. К. Шахов, А. С. Дамадаєва (2011), Т. Ю. Маскаєва, Г. М. Германов (2014), Д. І. Джурмій (2015), К. А. Бугаевский (2016; 2017; 2018) та інших спрямовано на формування гендерних типів спортсменів у різних видах спорту. Але питання, які види спорту в більшій мірі сприяють формуванню тих чи інших гендерних властивостей вивчено не достатньо. У зв'язку з цим дана робота присвячена визначенню особливостей формування гендерних типів спортсменів у залежності від їх спортивної кваліфікації та класифікаційних груп видів спорту набуває своєчасність і актуальність.

Мета дослідження: визначити гендерні типи спортсменів різної кваліфікації з урахуванням статі і в залежності від класифікаційних груп видів спорту.

Матеріал і методи дослідження

Методи дослідження. Використані такі методи дослідження як: аналіз та узагальнення літературних джерел і інтернет-ресурсів з досліджуваної проблеми; анкетування; опитування; психологічні методи: методика С. Бем "Маскулінність / фемінінність", що діагностує психологічну стать і виявляє ступінь андрогінності, маскулінності і фемінінності особистості [16]; методи математичної статистики.

Матеріал дослідження. У дослідженні приймали участь 859 студентів і студенток віком 17–28 років, які навчаються у Харківській державній академії фізичної культури, Національному університеті фізичного виховання і спорту України і Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, що займаються олімпійськими і неолімпійськими видами спорту і мають різну спортивну кваліфікацію (від спортсменів масових розрядів до тих, що мають звання ЗМС). З них 428 спортсменок і 431 спортсмен, які спеціалізуються у таких видах спорту і спортивних дисциплінах, як: дзюдо, самбо, бокс, кікбоксинг, карате, тхеквондо, вільна боротьба, греко-римська боротьба, змішані єдиноборства, тайський бокс, рукопашний бій, капоейра, греплінг, легка атлетика, лижні гонки, плавання, шорт-трек, академічне веслування, спортивне орієнтування, велоспорт, спортивний туризм, триатлон, біатлон, кінний спорт, парусний спорт, парашутний спорт, гребний слалом, фітнес, сучасні танці, фігурне катання, стрибки у воду, синхронне плавання, художня гімнастика, естетична гімнастика, спортивна гімнастика, воркаут, стрибки на акробатичній доріжці, стрибки на батуті, спортивна акробатика, акробатичний рок-н-рол, спортивна аеробіка, черлідінг, спортивні бальні танці, стрільба з луку, автоспорт, мотоспорт, альпінізм, волейбол, бадмінтон, теніс, хокей, водне поло, гандбол, баскетбол, настільний теніс, бейсбол, боулінг, петанк, шахи, футбол, регбі, важка атлетика, пауерліфтинг, гирьовий спорт, армспорт, бодібілдинг.

Види спорту та спортивні дисципліни, якими займаються досліджувані було поділено на групи відносно найбільш розповсюдженої класифікації, що відображує специфіку рухів, а також структуру змагальної і тренувальної діяльності (за В. Н. Платоновим).

Результати дослідження

У різних видах спорту до особистості спортсменів висуваються і різні вимоги. В одних видах – від них вимагають прояву більш високого рівня агресивності, сміливості, рішучості, напористості, сили; у других – підвищеної артистичності, чуттєвості, експресивності, емоційності, граціозності; у третіх – прояву логічного мислення, здатності швидко орієнтуватися та приймати рішення у нестандартних ситуаціях, гарної пам'яті і т. п. Таким чином, той чи інший вид спортивної діяльності має вплив на формування гендерного типу спортсменів [13].

У процесі дослідження в усіх спортсменів і спортсменок, як кваліфікованих, так і розрядників, було виявлено відсоткове співвідношення маскулінніх, фемінінних і андрогінних типів особистості. З маскулінним типом особистості було виявлено 238 спортсменів, що складає 55% від їх загальної кількості, а з андрогінним – 193 чоловіка, відповідно – 45%. Юнаків, які мають фемінінній тип особистості під час дослідження виявлено не було.

Аналогічну ситуацію ми спостерігаємо і у дівчат. Спортсменок з фемінінним типом особистості не виявлено. Усього в дослідженні прийняли участь 428 спортсменок, із них дівчат маскулінного типу виявлено 238, тобто 56%, а андрогінного 190 – це складає 44%.

Бачимо, що відносно загальної кількості досліджуємих, відсоткове співвідношення юнаків і дівчат, що займаються різними видами спорту, майже ідентично.

Відсутність спортсменів і спортсменок з фемінінним гендерним статусом свідчить про те, що спортивна діяльність висуває певні вимоги до особистості людини і позначається певним чином на людях, що займаються спортом.

При багаторічних заняттях спортом у більшій мірі розвиваються такі якості особистості, які притаманні маскулінному типу: активність, самостійність, незалежність, сміливість, напористість, проявлення волі, здатність протистояти труднощам, вміння добиватися поставлених цілей, готовність до ризику і т. п.

Головними характеристиками фемінінності є: м'якість, ніжність, поступливість, залежність від оточуючих, пасив-

ність, боязливість і т. п. Якщо людина має такий набір якостей, високих спортивних результатів вона добитися не зможе. Тому люди, яким притаманні такі якості або вибирають інший вид діяльності, або їх психічні властивості і властивості поведінки трансформуються і набувають чоловічих характеристик.

Для андрогінності притаманне поєднання характеристик маскулінності і фемінінності, тобто злиття в єдине ціле домінантного чоловічого початку і емоційно-експресивного – жіночого.(Т. В. Артамонова, Т. А. Шевченко).

Відносно класифікаційних груп видів спорту і статевої ознаки було виявлено соціокультурну стать досліджуваних і відсоткове співвідношення представників різних гендерних типів особистості серед спортсменів і спортсменок, що спеціалізуються в складнокоординаційних, швидкісно-силових, циклічних видах спорту, спортивних іграх і єдиноборствах. Юнаків і дівчат, які займаються багатоборствами і комбінованими видами спорту недостатньо, щоб проводити аналіз (6 спортсменів і 8 спортсменок). Тому ця група не розглядалася у нашому дослідженні.

У швидкісно-силових видах спорту спортсменів з андрогінним типом особистості під час дослідження виявлено більше, ніж спортсменок з таким же типом (45% юнаків і 27% дівчат). А спортсменів маскулінного типу менше, ніж спортсменок цього типу (55% юнаки і 73% дівчата).

Однак і серед спортсменів і серед спортсменок, що займаються важкою атлетикою, пауерліфтингом, гирьовим спортом, армрестлінгом, бодібілдінгом, переважають юнаки і дівчата маскулінного типу, але різниця між маскулінними і андрогінними спортсменами не суттєва, а у спортсменок ця різниця досить велика.

Якщо зрівнювати спортсменок і спортсменів у циклічних видах спорту відносно належності до тієї чи іншої соціокультурної статі, то серед дівчат більше осіб маскулінного типу (54%), а серед юнаків – андрогінного (52%).

У складнокоординаційних видах спорту маскулінними є 45% юнаків, а андрогінними – 55%. У жінок цей показник: 53% – маскулінних спортсменок і 47% – андрогінних. Таким чином, у юнаків переважають особи андрогінного типу, а у дівчат – маскулінного типу.

У спортивних іграх виявлена перевага і маскулінних спортсменів, і маскулінних спортсменок над андрогінними (у юнаків співвідношення 60% – маскулінних і 40% – андрогінних; у дівчат – 59% – маскулінних і 41% – андрогінних).

При порівнянні юнаків і дівчат відносно їх гендерного типу спостерігаємо, що спортсменів маскулінного типу не на багато більше, ніж спортсменок цього ж типу (60% – юнаків і 59% – дівчат), а серед респондентів з андрогенним типом спостерігається незначна перевага з боку спортсменок (41% – дівчат і 40% – юнаків). Таким чином, можна зробити висновок, що в результаті дослідження в спортивних іграх виявлена майже однакова кількість спортсменів і спортсменок маскулінної і андрогінної статі.

У спортивних єдиноборствах спостерігається картина схожа зі спортивними іграми. І у спортсменів, і у спортсменок виявлено більшу кількість осіб маскулінного типу (56% – дівчат і 58% – юнаків).

Що стосується порівняння співвідношення маскулінних спортсменів-єдиноборців і спортсменок, що займаються дзюдо, самбо, карате, тхеквондо, вільною боротьбою, боксом тощо, виявлено більшу кількість маскулінних юнаків (58%), ніж дівчат (56%). А ось спортсменок, що мають андрогінний тип особистості, більше (42%), ніж спортсменів (44%). Але ця перевага незначна і для маскулінного, і для андрогінного типів особистості.

Спостерігається перевага маскулінних дівчат у всіх класифікаційних групах видів спорту. Серед юнаків більшу кількість маскулінних спортсменів виявлено у спортивних єдиноборствах, спортивних іграх і швидкісно-силових видах спорту.

На наступному етапі дослідження було виявлено відсоткове співвідношення гендерних типів особистості серед спортсменів і спортсменок, які спеціалізуються у видах спорту, що відносяться до різних класифікаційних груп, відносно їх спортивної кваліфікації.

Усі досліджувані відносно їх біологічної статі були поділені на дві групи. Перша група – це кваліфіковані спортсмени і спортсменки. До них відносяться ті, хто мають звання ЗМС, МСМК, МС і КМС. Друга група – це спортсмени-розрядники (1 і 2 спортивні розряди).

При порівнянні усіх досліджуваних юнаків і дівчат відносно їх гендерного типу і їх кваліфікації виявили, що висококваліфікованих маскулінних спортсменок більше за висококваліфікованих маскулінних спортсменів. Серед висококваліфікованих андрогінних осіб виявлено більше спортсменок, ніж спортсменів.

Серед спортсменів-розрядників – юнаків маскулінного типу більше, ніж маскулінних дівчат. Серед андрогінних осіб, що мають 1 і 2 спортивні розряди спостерігається невелика перевага на користь спортсменок (таблиця).

При порівнянні спортсменів і спортсменок, що мають високі спортивні досягнення, відносно їх гендерної статі з'ясовано, що серед кваліфікованих спортсменів і спортсменок більше осіб маскулінного типу, а серед спортсменів і спортсменок, що мають спортивні розряди – у юнаків спостерігаємо співвідношення маскулінних і андрогінних осіб 48:52%, а у дівчат – спортсменок з андрогінним типом більше, чим з маскулінним.

Із вищевикладеного можна зробити висновок, що висока кваліфікація спортсменів і спортсменок сприяє формуванню у них маскулінності. Для того, щоб досягти висо-

Співвідношення висококваліфікованих спортсменів і спортсменок і тих, що мають масові розряди, відносно гендерного типу особистості, %

Гендерний тип особистості	Біологічна стать			
	Юнаки (n=431)		Дівчата (n=428)	
	Висококваліфіковані	Розрядники	Висококваліфіковані	Розрядниці
Маскулінний	58	48	63	37
Андрогінний	42	52	45	55
Фемininний	0	0	0	0

ких спортивних результатів треба багато і плідно тренуватися, ставити перед собою цілі і досягати їх, бути психічно і фізично готовими до великих навантажень, у потрібний час вміти мобілізувати всі резерви свого організму і ще багато чого. Для реалізації всього цього треба володіти комплексом якостей, які в соціумі характеризуються як маскулінні.

При виявленні і порівнянні відсоткового співвідношення гендерних типів спортсменів і спортсменок відносно їх спортивної кваліфікації в різних класифікаційних групах видів спорту було з'ясовано, що найбільша кількість кваліфікованих маскулінних спортсменок (90%) і кваліфікованих маскулінних спортсменів (71%) є в спортивних єдиноборствах. Висококваліфікованих андрогінних дівчат – у складнокоординаційних видах спорту (63%), а андрогінних юнаків – у спортивних єдиноборствах (60%) і в циклічних видах спорту (59%).

Серед спортсменок-розрядниць маскулінних дівчат більше у швидкісно-силових видах спорту (50%), а маскулінних спортсменів невисокої спортивної кваліфікації – у спортивних іграх (74%). Андрогінні дівчата, що мають 1 і 2 спортивні розряди переважають у циклічних видах спорту (68%), а юнаки цього гендерного типу – у спортивних іграх (69%) та у швидкісно-силових видах спорту (67%).

Висновки / Дискусія

Відносно такого поняття, як "гендер", чоловіки і жінки відносяться до однієї з трьох соціокультурних статей: маскулінної, фемінінної або андрогенної. Уявлення про мужність (маскулінність) і жіночість (фемінінність) пов'язані не с біологічною статтю людини, а саме з типом культури, до якої вона належить.

Спорт, як інститут соціалізації, активно сприяє формуванню гендерних якостей особистості. У результаті дослідження доведено, що співвідношення гендерних типів особистості і у чоловіків, і у жінок змінюється залежно від виду спортивної діяльності, якою вони займаються.

У результаті дослідження серед 859 спортсменів і спортсменок не виявлено осіб, що мають фемінінний тип особистості. Це свідчить про те, що спортивна діяльність висуває певні вимоги до особистості людини і трансформує її. Виявлено, що відсоткове співвідношення маскулінних юнаків (55%) і дівчат (56%) та андрогінніх юнаків (45%) і дівчат (44%), що займаються різними видами спорту майже однакове.

Висока кваліфікація спортсменів і спортсменок сприяє формуванню у них маскулінності. Це можна пояснити тим, що у м'язах при фізичному навантаженні відбувається метаболізм андрогенів – чоловічих статевих гормонів. У спортсменів м'язова тканина гарно розвинена і тому в більшій мірі відбувається маскулінізація і чоловіків, і жінок, що займаються спортом.

При виявленні і порівнянні відсоткового співвідношення гендерних типів спортсменів і спортсменок відносно їх спортивної кваліфікації в різних класифікаційних групах видів спорту було з'ясовано, що найбільша кількість кваліфікованих маскулінних спортсменок і спортсменів є в спортивних єдиноборствах (відповідно 90% і 71%). Кваліфікованих андрогінних дівчат – у складнокоординаційних видах спорту (63%), а юнаків – у спортивних єдиноборствах (60%) і в циклічних видах спорту (59%).

Перспектива подальших досліджень у даному напрямку. Щодо даної теми – подальші дослідження планується вести у напрямку визначення показників особистості (за опитувальником Кеттелла) у спортсменів і спортсменок, які спеціалізуються в різних видах спорту відносно їх біологічної статі, гендерного типу і спортивної кваліфікації, а також з'ясування схожості і відмінності гендерних стереотипів, життєвих установок, мотивів і цілей занять спортом.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що немає конфлікту інтересів, який може сприйматися таким, що може завдати шкоди неупередженості статті.
Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організацій.

Список посилань

1. Артамонова, Т.В. (2008), *Гендерные проявления личности в спорте*, Волгоград.
2. Артамонова, Т.В., Шевченко, Т.А. (2009), *Гендерная идентификация в спорте*, Волгоград.
3. Бендас, Т.В. (2006), *Гендерная психология. Учебное пособие*, СПб.
4. Бугаевский, К.А. (2017), "Изучение показателей гендерной идентификации у девушек-спортсменок", *Актуальные научные исследования в современном мире*, № 29, С. 144-153.
5. Ворожбитова, А.Л. (2007), "Гендерная теория физической культуры как основа формирования гендерного сознания спортсменов", *Вестник Ставропольского государственного университета*, № 49, С. 27-31.
6. Джурмий, Д.И. (2015), "Особенности гендерной идентификации в спортивной деятельности", *Проблемы совершенствования физической культуры, спорта и олимпизма*, С. 169-174.
7. Ильин, Е.П. (2003), *Дифференциальная психология мужчины и женщины*, СПб.
8. Ильин Е.П. (2010), *Пол и гендер*, СПб.
9. Ковалёва, В.В., Кодацких, И.Ю. (2017), "Особенности гендерных стереотипов студенческой молодёжи", *Территория науки*, № 2, С. 31-35.
10. *Основи теорії гендеру: навчальний посібник* (2004), Київ.
11. Тарасевич, Е.А. (2016), "Гендерные отличия спортсменов в различных классификационных группах видов спорта и спортивных ддисциплин", *Слобожанський науково-спортивний вісник*, № 2 (52), С. 117-120.
12. Тарасевич, Е.А., Камаев, О.И. (2018), "Гендерные различия в оценке роли занятий спортом как один из показателей качества жизни спортсменов", *Фізична активність і якість життя людини. Збірник тез доповідей II міжнародної науково-практичної конференції*, Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки, Луцьк, С. 71.
13. Тарасевич, О.А., Камаєв, О.І. (2019), "Особливості гендерних відмінностей у спортсменів, що займаються спортивними єдиноборствами", *Единоборства*, № 4 (14), С. 117-26.
14. Цикунова, Н. Г. (2003), *Гендерные характеристики личности спортсменов в маскулинных и фемининных видах спорта. Дис. канд. пед. наук*, СПб., 181 с.
15. Шахов, Ш.К., Дамадаева, А.С. (2011), "Спорт как фактор формирования психологического пола личности", *Теория и методи-*

ка спорта висших досягнень, С. 16-18.
16. Bem, S.L. (1979), "Theory and measurement of androgyny", *Journal of Personal and Social Psychology*, Vol. 37, pp. 1047-1054.
17. Bem, S.L. (1983), "Gender schema theory and its implications for child development: Raising gender-schematic children in a gender-schematic society", *Journal of women in culture and society*, Vol. 8, No. 4, pp. 65-78.
18. Colker, R. (1980), "Correlates of female athletic: masculinity, femininity, selfesteem and attitudes toward women", *Sex Roles*, Vol. 6, pp. 47-58.
19. Matteo, S. (1986), "The effect of sex and gender-schematic processing on sport participation. Sex Roles", Vol. 15, pp. 356-371.
20. *Social groups and identities: developing the legacy of Henri Tajfel* (1996), W. Peter Robinson (Ed.), Butterworth-Heinemann, Oxford.
21. Volpato, Ch. & Contarello, A. (1999), "Towards a social psychology of extreme situations: Primo Levi's If This is a Man and social identity theory", *European Journal of Social Psychology*, Vol. 29, pp. 239-258.

Стаття надійшла до редакції: 27.10.2019 р.
Опубліковано: 30.12.2019 р.

Аннотация. Олег Камаев, Елена Тарасевич, Дарья Окунь. Гендерная идентификация спортсменов разной квалификации относительно классификационных групп видов спорта. ***Цель:*** *определить гендерные типы спортсменов разной квалификации с учётом пола и в зависимости от классификационных групп видов спорта.* ***Материал и методы:*** *в исследовании принимали участие 859 студентов и студенток в возрасте от 17 до 28 лет, которые обучаются в Харьковской государственной академии физической культуры, Национальном университете физического воспитания и спорта Украины и в Сумском государственном педагогическом университете имени А. С. Макаренко, специализирующиеся в олимпийских и неолимпийских видах спорта и имеющие различную спортивную квалификацию. Из них 428 спортсменок и 431 спортсмен. Использованы такие методы исследования, как: анализ и обобщение литературных источников и Интернет-ресурсов по исследуемой проблеме; анкетирование; беседа; психологические методы: методика С. Бэм "Маскулинность / фемининность"; методы математической статистики.* ***Результаты:*** *выявлено процентное соотношение маскулинных, фемининных и андрогинных типов личности среди 859 исследуемых спортсменов и спортсменок, которые специализируются в спортивных играх и единоборствах, в циклических, скоростно-силовых и сложнокоординационных видах спорта. С маскулинным типом личности выявлено 238 юношей, что составляет 55% от общего количества спортсменов и 238 девушек (56% от их общего количества). Спортсменов андрогинного типа выявлено 193 человека (45%), а спортсменок – 190 (44%). Личностей фемининного типа ни среди юношей, ни среди девушек выявлено не было. Также определено процентное соотношение маскулинных и андрогинных спортсменов и спортсменок в разных классификационных группах видов спорта и спортивных дисциплинах относительно их биологического пола и спортивной квалификации.* ***Выводы:*** *относительно такого понятия, как "гендер", мужчины и женщины относятся к одному из трёх социокультурных полов: маскулинному, фемининному или андрогинному. Представление о мужественности (маскулинности) и женственности (фемининности) связаны не с биологическим полом человека, а с типом культуры, к которому он принадлежит. Спорт, как институт социализации, активно способствует формированию гендерных качеств личности. В результате исследования доказано, что соотношение гендерных типов и у мужчин, и у женщин изменяется в зависимости от вида спортивной деятельности, которой они занимаются. Высокая квалификация спортсменов и спортсменок способствует формированию у них маскулинности.*
Ключевые слова: *гендер, мужчины, женщины, маскулинность, фемининность, андрогинность, гендерная идентичность.*

Abstract. Olena Tarasevich, Oleg Kamaev & Daria Okun. Gender identification of athletes of different qualifications regarding classification groups of sports. ***Purpose:*** *identify (determine) gender types of athletes of different qualifications depending on the classification groups of sports.* ***Material & Methods:*** *the study involved 859 students from 17 to 28 years old, who study at the Kharkiv State Academy of Physical Culture, the National University of Physical Education and Sports of Ukraine and the Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, specializing in Olympic and non-Olympic sports and with various sports qualifications. Of these, 428 male athletes and 431 female athletes. Such research methods were used as: analysis and generalization of literary sources and Internet resources on the investigated problem; questioning; conversation; psychological methods: S. Bem's technique "Masculinity / femininity"; methods of mathematical statistics.* ***Results:*** *the percentage correlation of masculine, feminine and androgynous types of personality was revealed among 859 male and female athletes studied, who specialize in sports games and martial arts, in cyclic, speed-strength and complex coordination sports. With a masculine personality type, 238 young men were identified, which is 55% of the total number of athletes and 238 girls (56% of their total number). Athletes of the androgynous type identified 193 people (45%), and athletes – 190 (44%). Feminine-type personalities were not found among either boys or girls. The percentage ratio of masculine and androgynous male and female athletes in different classification groups of sports and sports disciplines relative to their biological gender and sports qualification is also determined.* ***Conclusions:*** *regarding such a concept as "gender", men and women belong to one of three sociocultural sexes: masculine, feminine, and androgenic. The idea of masculinity and femininity is associated not with the biological sex of a person, but with the type of culture to which he belongs. Sport, as an institute of socialization, actively contributes to the formation of gender qualities of an individual. As a result of the study, it was proved that the ratio of gender types in both men and women varies depending on the type of sports activity that they are engaged in. High qualification of athletes and athletes contributes to the formation of masculinity in them.*
Keywords: *gender, men, women, masculinity, femininity, androgyny, gender identity.*

References

1. Artamonova, T.V. (2008), *Gendernye proyavleniya lichnosti v sporte* [Gender manifestations of personality in sports], Volgograd. (in Russ.)
2. Artamonova, T.V. & Shevchenko, T.A. (2009), *Gendernaya identifikatsiya v sporte* [Gender Identification in Sports], Volgograd. (in Russ.)
3. Bendas, T.V. (2006), *Gendernaya psikhologiya. Uchebnoe posobie* [Gender Psychology], St. Petersburg. (in Russ.)
4. Bugaevskiy, K.A. (2017), "The Study of Gender Identification Indicators in Female Athletes", *Aktualnye nauchnye issledovaniya v sovremennom mire*, No. 29, pp. 144-153. (in Russ.)
5. Vorozhbitova, A.L. (2007), "The Gender Theory of Physical Culture as the Basis for the Formation of the Gender Consciousness of Athletes", *Vestnik Stavropolskogo gosudarstvennogo universiteta*, No. 49, pp. 27-31. (in Russ.)
6. Dzhurmiy, D.I. (2015), "Features of Gender Identification in Sports Activities", *Problemy sovershenstvovaniya fizicheskoy kultury, sporta i olimpizma*, pp. 169-174. (in Russ.)
7. Ilin, Ye.P. (2003), *Differentsialnaya psikhologiya muzhchiny i zhenshchiny* [Differential Psychology of Men and Women], St. Petersburg. (in Russ.)
8. Ilin Ye.P. (2010), *Pol i gender* [Sex and gender], St. Petersburg. (in Russ.)
9. Kovaleva, V.V. & Kodatskikh, I.Yu. (2017), "Features of the gender stereotypes of student youth", *Territoriya nauki*, No. 2, pp. 31-35. (in Russ.)

10. *Osnovy teorii genderu: navchalniy posibnik* [Fundamentals of Gender Theory] (2004), Kyiv. (in Ukr.)
11. Tarasevich, Ye.A. (2016), "Gender differences of athletes in various classification groups of sports and sports disciplines", *Slobozans`kij naukovo-sportivnij visnik*, No. 2 (52), pp. 117-120. (in Russ.)
12. Tarasevich, Ye.A. & Kamaev, O.I. (2018), "Gender differences in assessing the role of playing sports as one of the indicators of the quality of life of athletes", *Fizichna aktivnist i yakist zhittya lyudini. Zbirnik tez dopovidey II mizhnarodnoi naukovo-praktichnoi konferentsii*, Eastern Europe. nat. Lesya Ukrainka University, Lutsk, p. 71. (in Russ.)
13. Tarasevich, O.A. & Kamaev, O.I. (2019), "Peculiarities of Gender Differences in Martial Arts Athletes", *Yedinoborstva*, No. 4 (14), pp. 117-26. (in Ukr.)
14. Tsikunova, N.G. (2003), *Gendernye kharakteristiki lichnosti sportsmenov v maskulinnykh i femininnykh vidakh sporta. Dis. kand. ped. nauk* [Gender characteristics of the personality of athletes in masculine and feminine sports: PhD Dis.], St. Petersburg, 181 p. (in Russ.)
15. Shakhov, Sh.K. & Damadaeva, A.S. (2011), "Sport as a factor in the formation of the psychological gender of a person", *Teoriya i metodika sporta visshikh dostrizheniy*, pp. 16-18. (in Russ.)
16. Bem, S.L. (1979), "Theory and measurement of androgyny", *Journal of Personal and Social Psychology*, Vol. 37, pp. 1047-1054.
17. Bem, S.L. (1983), "Gender schema theory and its implications for child development: Raising gender-schematic children in a gender-schematic society", *Journal of women in culture and society*, Vol. 8, No. 4, pp. 65-78.
18. Colker, R. (1980), "Correlates of female athletic: masculinity, femininity, selfesteem and attitudes toward women", *Sex Roles*, Vol. 6, pp. 47-58.
19. Matteo, S. (1986), "The effect of sex and gender-schematic processing on sport participation. Sex Roles", Vol. 15, pp. 356-371.
20. *Social groups and identities: developing the legacy of Henri Tajfel* (1996), W. Peter Robinson (Ed.), Butterworth-Heinemann, Oxford.
21. Volpato, Ch. & Contarello, A. (1999), "Towards a social psychology of extreme situations: Primo Levi's If This is a Man and social identity theory", *European Journal of Social Psychology*, Vol. 29, pp. 239-258.

Received: 27.10.2019.
Published: 30.12.2019.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Тарасевич Олена Анатоліївна: *старший викладач кафедри олімпійського і професійного спорту; Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська, 99, м. Харків, 61058, Україна.*
Тарасевич Елена Анатольевна: *старший преподаватель кафедры олимпийского и профессионального спорта; Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская, 99, г. Харьков, 61058, Украина.*
Olena Tarasevich: *Senior Lecturer of the Department of Olympic and Professional Sports; Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkovskaya st., 99, Kharkov, 61058, Ukraine.*
ORCID.ORG/0000-0002-6016-3608
E-mail: tarasevichelena13@gmail.com

Камаєв Олег Іванович: ***д****. фіз. вих., професор; Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська 99, м. Харків, 61058, Україна.*
Камаев Олег Иванович: *д. физ. восп., профессор; Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61058, Украина.*
Oleg Kamaev: *Doctor of Science (Physical Education and Sport), Professor; Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkivska 99, Kharkiv, 61058, Ukraine.*
ORCID.ORG/0000-0003-4358-888X
E-mail: oips.hdafk@gmail.com

Окунь Дар'я Олександрівна: *кандидат наук з фізичного виховання і спорту, викладач кафедри олімпійського і професійного спорту, Харківська державна академія фізичної культури, 61058, м. Харків, вул. Клочківська, 99.*
Окунь Дарья Александровна: *кандидат наук по физическому воспитанию и спорту, преподаватель кафедры олимпийского и профессионального спорта, Харьковская государственная академия физической культуры, 61058, г.. Харьков, ул. Клочковская, 99.*
Daria Okun: *Phd (Physical Education and Sport), Lecturer in the Department of Olympic and Professional Sports, Kharkov State Academy of Physical Culture, 61058, Kharkiv, st. Klochkovskaya, 99.*
ORCID.ORG/0000-0002-0639-5846
E-mail: dariaokun@gmail.com